

บทที่ 4

ผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่อง “การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์เพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้พุทธศาสนิกชน กรณีศึกษาพระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ร่วมกับ สถาบันการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อ

1. ศึกษาการทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้กับพุทธศาสนิกชนของพระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง
2. เพื่อศึกษาการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะให้กับพุทธศาสนิกชนของพระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง
3. เพื่อศึกษาการใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียงในการเผยแผ่ธรรมะ ของพระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

เพื่อให้ได้ผลการศึกษาจึงได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) รวบรวมจากเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการอบรมเพื่อนำมาวิเคราะห์กำหนดประเด็นคำถาม กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) เป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง จำนวน 4 รูป

สำหรับระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามแบบวัดผลครั้งเดียว (One – Shot Case Study) โดยให้กลุ่มตัวอย่างทำการตอบคำถามด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างรวม 230 รูป ซึ่งเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้พุทธศาสนิกชน
3. การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะให้พุทธศาสนิกชน

4. การใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ธรรมะ
5. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1

ข้อมูลส่วนบุคคล

พระพัฒนญาณกิตฺตํ จีระทัตฺโต วัดปากน้ำฝั่งใต้ ซอยจรัญสนิทวงศ์ 13 การศึกษา น.ธ.เอก, พธ.บ. ครุศาสตร์ ตำแหน่งหน้าที่ครูสอนธรรมะ การปฏิบัติงาน สอนธรรมะให้พระนวกะ¹

พระมหาต่วน สิริธมฺโม วัดอมรินทร์ การศึกษา ป.ธ.๕, พธบ., M.A.(skt), M.A.(phil), Ph.D (phil) ตำแหน่งผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การปฏิบัติงาน ดูแลส่วนงานประชาสัมพันธ์ และเป็นอาจารย์ประจำในระดับปริญญาตรี โท เอก ของวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) เป็นอาจารย์บรรยายพิเศษให้กับสถาบัน การศึกษา และหน่วยงานภายนอก รวมทั้งจัดรายการบรรยายธรรมทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์²

พระมหาบุญเกิด กตเวที วัดพระยาทำววิหาร แขวงศิริราช เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ 10700 การศึกษา ป.ธ.๓ พธ.บ.ศศ.ม.(มหิดล) ตำแหน่งหัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงาน บริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม การปฏิบัติงาน ควบคุมการบันทึกเสียงและ การออกอากาศธรรมะบรรยายรวมทั้งเป็นผู้บรรยายธรรมะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง พล.ม.2 กองทัพบกความถี่ A.M. 963 kHz. และจัดผังรายการเสียงธรรมทางวิทยุอินเทอร์เน็ต www.mcu.ac.th³

พระมหาพิชิต ฐิริปัญโญ วัดเทพนารี บางพลัด กรุงเทพฯ ตำแหน่งเจ้าหน้าที่ฝ่าย ประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย การปฏิบัติงานรับผิดชอบดูแลและร่วม

¹สัมภาษณ์ พระพัฒนญาณกิตฺตํ จีระทัตฺโต, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

²สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

³สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหาร สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

บรรยายธรรมในรายการโทรทัศน์ - รายการเพื่อแผ่นดินไทย ช่อง 11 - รายการเสียงธรรมเสียงทิพย์
ช่อง 11- รายการรู้ธรรมนำชีวิต ช่อง 9 - รายการเวทีธรรม ช่อง 9⁴

ส่วนที่ 2

การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้กับพุทธศาสนิกชน ของพระสงฆ์ ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

บทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่ธรรมะและงานด้านวิทยุกระจายเสียงก่อนเข้ารับการอบรมหลักสูตร นักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

การทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้กับ
พุทธศาสนิกชนนั้น ได้มีการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ แม้ว่าจะยังไม่ได้เข้ารับการอบรมหลักสูตร
นักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียงก็ตาม โดยทำการเผยแผ่ทั้งทางตรงโดยใช้สื่อบุคคลและ
เผยแผ่ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงก็มีตามโอกาส โดยพระพัฒนัจฉกัณห์ จิรวฑูโธ ให้สัมภาษณ์ว่า

งานด้านเผยแผ่ธรรมะได้เป็นครูสอนพระนวกะ งานสอนจึงถือเป็นงานหลักที่ยึด
ปฏิบัติ ส่วนงานอื่น ๆ ก็คือ การเทศนาบนศาลาภายในวัด และสำหรับการเผยแผ่
ให้กับญาติโยมภายนอกวัด ก็จะเป็นการไปเทศน์ในงานพิธีกรรมต่าง ๆ ส่วนงาน
ด้านวิทยุกระจายเสียงก็เคยได้ทำในตอนที่ยังเรียนหลักสูตรธรรมนิเทศ เป็นการสลับกัน
กับพระนักศึกษารูปอื่น ๆ ทำการบรรยายธรรมผ่านทางสถานีวิทยุของมหาจุฬาฯ
(มจร.)⁵

สำหรับพระมหาต่วน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า

โดยปกติก็จะทำงานในด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับมหาจุฬาฯ ไม่ว่าจะเป็นวันพระ
หรือวันสำคัญทางศาสนาที่จะต้องเทศนาให้ญาติโยมที่มาทำบุญฟัง มีทั้งที่จัด
กิจกรรมภายในวัดและภายนอกวัดเช่นที่ท้องสนามหลวง หรือพุทธมณฑล และตาม
สถานที่ต่าง ๆ ที่ติดต่อมา ส่วนการเผยแผ่ด้านการศึกษาก็เป็นอาจารย์บรรยายให้กับ

⁴สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปัญโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

⁵สัมภาษณ์ พระพัฒนัจฉกัณห์ จิรวฑูโธ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม
2550.

นักศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีถึงปริญญาเอกทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ด้านงานสื่อสารมวลชนก็เป็นปกติที่ต้องจัดการทางวิทยุคลื่น A.M.963 ให้กับทาง มจร. และก็ยังมีการเผยแพร่ผ่านสื่อโทรทัศน์ แต่ยังมีเสียดายที่ไม่มีเวลาทำด้านสื่อสิ่งพิมพ์ งานหนังสือนี้มีข้อดีคือจะอยู่ไปได้นาน อย่างท่านพุทธทาสแม้ว่าจะจากไปแล้วผลงานคำสอนของท่านก็ยังคงอยู่ได้ไปอีกนานนี้เป็นข้อดีของสื่อสิ่งพิมพ์⁶

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า

ก่อนเข้าอบรม 2 ปี ได้มาทำงานดูแลเรื่องเทคนิค ด้านวิทยุกระจายเสียง ก็ถือว่าเป็นการช่วยงานเผยแผ่ศาสนาแบบอยู่เบื้องหลัง เพราะว่าตนเองยังไม่มีหลักทฤษฎี เพราะไม่ได้จบมาด้านนี้โดยตรงก็ต้องอาศัยเรียนรู้จากประสบการณ์คนอื่น ว่าเขาทำอย่างไรเขามีเทคนิคอย่างไรเรียกว่าเป็นการศึกษาจากครูบารออาจารย์ที่ท่านทำงานด้านนี้โดยตรง⁷

สำหรับพระมหาพิชิต ฐริบุญโญ ให้สัมภาษณ์ว่า

ก่อนที่จะเข้ามารับการอบรม ก็จะทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมโดยการเทศน์ ไม่ว่าจะเจอญาติโยมที่ไหนเราก็จะสอนเรื่องการปฏิบัติธรรมบ้าง หรือธรรมะใดที่อยากรู้หรือว่ามีปัญหาถาม ก็จะตอบไปตามที่ญาติโยมถามหรืออยากรู้ อีกด้านหนึ่งก็คือการสอนที่โรงเรียนตั้งแต่ปี 2534 จนถึง 2545 จากนั้นก็ได้มาเผยแผ่ธรรมะผ่านทางรายการทางวิทยุกระจายเสียงโดยการบรรยายธรรมในเรื่องต่างๆไปและบรรยายในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา⁸

⁶สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

⁷สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

⁸สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐริบุญโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

การปฏิบัติงานด้านการเผยแผ่ธรรมะหลังจากได้เข้ารับการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทาง ทางวิทยุกระจายเสียงจนถึงปัจจุบัน

การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์หลังจากได้เข้าอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง จนถึงปัจจุบัน ก็ยังคงถือเป็นงานหลักที่ปฏิบัติอยู่ แต่จะมีรูปแบบและเทคนิคเข้ามาช่วยทำให้การเผยแผ่ธรรมะที่เคยปฏิบัติมีความน่าสนใจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเผยแผ่โดยตรงระหว่างบุคคล หรืองานเผยแผ่ทางวิทยุกระจายเสียงและสื่ออื่น ๆ

โดยพระพัฒนญาณกิจ จีระชุตโต ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังจากอบรมในหลักสูตรนี้แล้ว แม้ว่าปัจจุบันยังไม่ได้ใช้สื่อวิทยุเข้ามาช่วยในงานเผยแผ่ แต่ก็ได้นำความรู้จากการอบรมมาใช้เพื่อเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบเดิมที่เคยปฏิบัติให้น่าสนใจขึ้น มีความชัดเจนขึ้น”⁹

สำหรับพระมหาต่วน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า

ปัจจุบันการปฏิบัติหน้าที่ด้านการเผยแผ่ก็ยังคงทำผ่านสื่อต่าง ๆ แต่จะพยายามให้เกิดเป็นองค์กรเป็นสถาบันขึ้นมา เพราะโดยธรรมชาติประชาชนจะยึดติดที่ตัวบุคคล หรือพระสงฆ์ที่ตนศรัทธา เมื่อพระรูปนั้นมรณภาพไปก็จะจบอยู่แค่ตรงนั้น การที่องค์กรหรือสถาบันจะดำรงอยู่ได้ก็ต้องมีบุคคลกรที่มีคุณภาพ สลับเปลี่ยนหมุนเวียนขึ้นมาทดแทนกันอยู่เลย ๆ หลักสูตรการอบรมนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง จึงเป็นส่วนสำคัญอย่างหนึ่งที่จะผลิตบุคคลกรที่มีคุณภาพขึ้นมารองรับงานของสถาบันพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี¹⁰

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า “จากการที่ได้เข้าอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียงก็ช่วยทำให้มีความมั่นใจในการบรรยายธรรมมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันก็ได้ทำการเผยแผ่ทั้งทางสื่อบุคคลและสื่อวิทยุกระจายเสียง”¹¹

⁹สัมภาษณ์ พระพัฒนญาณกิจ จีระชุตโต, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

¹⁰สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

¹¹สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “ปัจจุบันก็มีงานด้านประชาสัมพันธ์ ญาติโยมมักจะโทรศัพท์มาถามปัญหาที่ตอบไป รายการโทรทัศน์ก็มีที่ดูและได้ร่วมบรรยาย”¹²

การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน

ปัจจุบันการทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะมีการพัฒนามากขึ้น มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการเผยแผ่ให้น่าสนใจมากขึ้นและเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพระนักเผยแผ่ด้วยกันได้ศึกษาเรียนรู้ โดยพระพัฒนฉลภณฺญ จิรวฑฺโฒ ให้สัมภาษณ์ว่า

การทำหน้าที่เผยแผ่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยปัจจุบัน อาตมาเห็นว่ามิพระที่ให้ความสนใจงานเผยแผ่อย่างจริงจังมีอยู่มาก และส่วนใหญ่ก็ทำได้ดีด้วย แต่รูปแบบการนำเสนอจะเป็นลักษณะการเผยแผ่แบบทางเดียว ไม่ค่อยได้ประเมินผลคือไม่รู้ว่าโยมจะเข้าใจหรือไม่เข้าใจ บางครั้งก็ถูกใจญาติโยมกลุ่มหนึ่งแต่ก็อาจไม่ถูกใจญาติโยมบางกลุ่ม ซึ่งการนำสื่อหรืออุปกรณ์เข้ามาช่วยก็จะทำให้การเผยแผ่ มีความแจ่มแจ้ง ชูใจ แก่ล้าวกล้า ร่าเริง มีประสิทธิภาพมากขึ้น¹³

สำหรับพระมหาต่วน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า

การทำหน้าที่ของพระสงฆ์ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาปัจจุบันนี้ ต้องถือว่าดีขึ้นมาก จากอดีตนั้นไม่ค่อยมีรูปแบบที่ชัดเจน ยังไม่มีตัวอย่างว่าจะอะไรดีอะไรไม่ดี การจัดรายการก็ทำกันไปตามแต่ความถนัดของใครของมัน ถูกบ้างผิดบ้างแล้วแต่ว่าญาติโยมจะถูกใจหรือไม่ แต่มาระยะหลังเมื่อมีการจัดการสอน และการอบรมของหน่วยงานต่าง ๆ ก็ช่วยทำให้พระสงฆ์เกิดความรู้ที่ถูกต้องในด้านการเผยแผ่ธรรมะมากขึ้น แม้ไม่ได้เคยอบรมด้านการสื่อสารก็อาศัยศึกษาจากการฟังการดูแบบอย่างผ่านสื่อต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นแบบอย่างที่ดี¹⁴

¹²สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

¹³สัมภาษณ์ พระพัฒนฉลภณฺญ จิรวฑฺโฒ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

¹⁴สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า

โดยหน้าที่พระสงฆ์ คือ นักเผยแผ่อยู่แล้ว เผยแผ่ก็มีอยู่หลายรูปแบบ ซึ่งพระสงฆ์ให้ความสนใจกับสื่อมากขึ้น ถ้าพระสงฆ์ที่เป็นนักพูดนักบรรยายหรือว่านักเทศน์สามารถที่จะทำการสื่อสารครั้งเดียวแต่ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมหาศาล ซึ่งแต่ก่อนนั้นถ้าพูดก็อาจจะอยู่แค่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ว่าปัจจุบันนี้สื่อวิทยุคนฟังมีจำนวนหลายหมื่นคน สื่อทีวีหลายแสนคน ทำให้ปัจจุบันพูดดีแล้วก็ยังมียุทธวิธีช่วยกระจายเผยแผ่ไปให้กว้างขวาง ปัจจุบันจึงถือว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแผ่มากขึ้น¹⁵

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปัญญา ให้สัมภาษณ์ว่า

บทบาทของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ธรรมะในปัจจุบันดีมาก ๆ เลย เพราะสื่อต่าง ๆ ทันสมัยมาก ส่วนตัวของพระสงฆ์ก็ต้องมีความสำคัญมาก และการทำหน้าที่ที่ทำได้ดีตั้งแต่ได้มีการจัดอบรมหลักสูตรนี้แล้วทำให้พระสงฆ์จัดรายการอยู่ในรูปแบบที่เป็นมาตรฐาน แม้ว่าพระสงฆ์ที่ไม่ได้ผ่านการอบรมโดยตรงหรือที่อยู่ทั่วๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ก็ได้มีโอกาสศึกษารูปแบบต่อ ๆ กันไป โดยการฟังรายการจากผู้ผ่านการอบรมอีกต่อหนึ่ง¹⁶

สาเหตุหรือวัตถุประสงค์ในการเข้าอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

การจะทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ดีได้นั้นต้องเป็นผู้หมั่นศึกษาหาความรู้ เมื่อมีความรู้ก็สามารถนำมาถ่ายทอดได้อย่างมีประสิทธิภาพสาเหตุและวัตถุประสงค์ในการเข้าอบรมในหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียงจึงมีเป้าหมายเพื่อแสวงหาความรู้เพื่อนำมาพัฒนางานเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยพระพัฒน์ฉัตรชัย จิรวาทโธ ให้สัมภาษณ์ว่า

ในฐานะที่เป็นพระ และก็เป็นนักศึกษา จึงไปอบรมเพื่อที่จะให้รู้หลักในการนำเสนอ ต้องการรู้วิธีการ การจัดกลุ่มบุคคลว่าผู้ฟังคือใครอยู่ในกลุ่มไหน และเขาต้องการฟังอะไร เพื่อนำมาใช้ในการเผยแผ่ และก็ต้องการรู้จักกฎระเบียบต่าง ๆ ในการจัด

¹⁵สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

¹⁶สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปัญญา, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

รายการวิทยุกระจายเสียง เพราะว่าถ้ามีโอกาสในการเผยแพร่เราจะรู้วิธีการรู้กฎระเบียบที่ทางกรมประชาสัมพันธ์เขาได้วางไว้ จะรู้เท่าทัน¹⁷

สำหรับพระมหาตวัน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า

ต้องการสร้างความเป็นมาตรฐาน ความเป็นรูปแบบให้เกิดขึ้นในงานเผยแพร่ธรรมะทางสื่อวิทยุกระจายเสียง คือ เดิมทีเคียวการที่พระมาจัดรายการวิทยุ ก็ไม่ได้มีกฎเกณฑ์อะไรเป็นพิเศษ ซึ่งต่างจากฆราวาส หากจะเข้ามาเป็นผู้จัดรายการวิทยุก็ต้องมีการสอบใบผู้ประกาศให้ได้ก่อน ซึ่งถือว่าการกำหนดมาตรฐานให้กับผู้ที่จะมาทำหน้าที่ จึงจัดให้มีการสอบใบผู้ประกาศไปด้วยเพื่อสร้างมาตรฐานให้กับพระสงฆ์เองและที่สำคัญต้องการได้ความรู้และต้องการเป็นแบบอย่างให้กับพระนักเผยแผ่ทั้งรุ่นเก๋ารุ่นใหม่ได้เห็นถึงความสำคัญของการอบรม เพราะแม้ว่าพระสงฆ์จะมีการศึกษาหรือความรู้ดีเพียงใดแต่การใช้สื่อวิทยุก็ยังถือเป็นเรื่องใหม่อยู่จึงควรเรียนรู้¹⁸

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า

การตัดสินใจเข้ารับการอบรม เป็นเพราะมีหน้าที่ซึ่งต้องทำงานดูแลและควบคุมงานด้านวิทยุกระจายเสียงจึงมีความจำเป็นถึงแม้ว่าเราจะเรียนมาสูงแค่ไหนระดับไหนก็ตามแต่เมื่อเข้ามาทำงานไม่ตรงสายที่ตนเองจบมาก็จะมีปัญหา ดังนั้นเมื่อเข้ามาทำด้านวิทยุกระจายเสียงแล้วจึงได้ตัดสินใจเข้ารับการอบรม และศาสตร์วิชาความรู้ที่ได้เรียนมาก็นำมาประยุกต์ใช้ได้ทันที ดังนั้นใครก็ตามที่เรียนจบมาแล้วแต่ต้องทำงานไม่ตรงสาย ก็มีวิธีการ คือ อาศัยการอบรมระยะสั้น 7 วัน 15 วัน หรือ เดือนหนึ่ง เพื่อจะช่วย focus ในสายงานที่เราต้องทำก็สามารถที่จะทำงานนั้นได้ดีขึ้น¹⁹

¹⁷สัมภาษณ์ พระพัฒน์ฉลัภณณ์ จิรวฑุโธ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

¹⁸สัมภาษณ์ พระมหาตวัน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

¹⁹สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

สำหรับพระมหาพิชิต ฐริปญฺโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “วัตถุประสงค์ก็เพื่อที่จะเผยแผ่คำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชนได้รับฟัง อย่างกว้างขวางมากขึ้นพอสมควร จึงตัดสินใจไปอบรมในรุ่นที่ 10”²⁰

ส่วนที่ 3

การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะให้กับพุทธศาสนิกชน ของพระสงฆ์ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมีประโยชน์กับงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ความรู้ที่ได้จากการอบรมสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในงานเผยแผ่ศาสนาได้มาก โดยเฉพาะในเรื่องของ การกำหนดรูปแบบการเผยแผ่ การกำหนดเนื้อหา ขอบเขต และการวิเคราะห์กลุ่มผู้ฟัง รวมทั้งการใช้ภาษา ซึ่งจะทำให้งานเผยแผ่มีความน่าสนใจมากขึ้น

โดยพระพัฒนฉลฺกษณ์ จิรวฑฺโฒ ให้สัมภาษณ์ว่า

การเผยแผ่แบบเดิม ๆ มักจะมีประเด็นกว้าง ๆ ทำให้คนที่ฟังบางทีฟังผ่านไป เพราะการที่ฟังอะไรหลายๆ เรื่อง มันไม่ทำให้เกิดการสะกิดใจ เพราะพระท่านก็จะพูดไปเลย แต่จากการอบรมทำให้เราสามารถกำหนดรูปแบบ กำหนดประเด็น กำหนดเนื้อหาที่จะสอนญาติโยม ทำให้เรื่องที่พูดมีความชัดเจน ไม่วกไปวนมา ไม่กว้างเกินไป ผู้ที่ได้ฟัง เมื่อฟังแล้วก็จะเข้าใจได้ง่ายขึ้น²¹

สำหรับพระมหาต่วน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า “เราสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมมาวางแผนการนำเสนอรายการได้ ในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้การเผยแผ่ธรรมะมีความหลากหลายมากขึ้นไม่ซ้ำ ๆ เดิม ๆ มีการคุ้ยตอบปัญหาทางโทรศัพท์ แบบนี้คนจะชอบมาก”²²

²⁰สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

²¹สัมภาษณ์ พระพัฒนฉลฺกษณ์ จิรวฑฺโฒ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

²²สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า

แม้ว่าหลักสูตรจะเป็นการอบรมระยะสั้น แต่หากผู้เข้าอบรมมีใจรัก มีพื้นฐานก็สามารถที่จะเป็นผู้ชำนาญได้ เมื่อได้เข้าอบรมแล้วก็ทำให้จับหลักได้ในเวลาบรรยายทำให้มีวัตถุประสงค์ชัดเจน ทั้งด้านกลุ่มผู้ฟัง และเนื้อหาที่จะนำมาบรรยายให้กับผู้ฟังได้เพราะเราได้หลักการมาก็ทำให้ไม่หลงทาง²³

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “ความรู้ที่ได้จากการอบรมและนำมาใช้เป็นประโยชน์กับการเผยแผ่ธรรมะ ก็เป็นเรื่องของการใช้ภาษา เมื่ออบรมมาแล้วการพูด การบรรยาย จะมีความชัดเจนมากขึ้น รวมทั้งการลำดับเนื้อหาทำให้มีความกระชับมากขึ้น”²⁴

เนื้อหาในการบรรยายสามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ของการเข้ารับการอบรม

การตอบสนองวัตถุประสงค์นั้นในด้านวิชาความรู้ที่เป็นทฤษฎีถือว่าเป็นที่น่าพอใจแต่ยังขาดในภาคปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งการปฏิบัติจะช่วยให้เข้าใจในส่วนของภาคทฤษฎีมากขึ้นด้วยแต่เมื่อการปฏิบัติมีน้อยก็ทำให้ความรู้ที่ได้ยังไม่ลึกพอกับความต้องการ แต่สำหรับผู้ทำงานหรือมีส่วนเกี่ยวข้องในงานภาคปฏิบัติอยู่แล้วก็สามารถทำความเข้าใจได้ดีกว่าผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ แต่สำหรับผู้เข้าอบรมในขณะที่มีงานรับผิดชอบอยู่มากก็จะทำให้ไม่ได้รับผลสำเร็จตามที่คาดหวัง

โดยพระพัฒนัจฉกัณห์ จิรวฑฺโฒ ให้สัมภาษณ์ว่า “ก็ตอบสนองในระดับที่น่าพอใจ แต่เนื้อหาบางส่วนที่ต้องการรู้ลึก ๆ จริง ๆ ก็ยังไม่ได้รับการตอบสนอง”²⁵

สำหรับพระมหาต่วน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า “ตอบสนองได้ดีมากเลย เมื่อมาอบรมก็ทำให้รู้จักการกำหนดรูปแบบ มีความชัดเจนมากขึ้นดีขึ้นมาก”²⁶

²³ สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

²⁴ สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

²⁵ สัมภาษณ์ พระพัฒนัจฉกัณห์ จิรวฑฺโฒ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝ่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

²⁶ สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า

หลักสูตรนี้มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ภาคทฤษฎีจะเน้นเกี่ยวกับเรื่องของวิชาการ ภาคปฏิบัติก็คือทำให้ผู้เข้าอบรมได้ประสบการณ์โดยตรง ภาคทฤษฎีนี้ในการบรรยายถือว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ได้ในระดับหนึ่ง แต่ภาคปฏิบัติ ถือว่ายังไม่เพียงพอ เพราะทฤษฎีนี้มีสัก 30% ปฏิบัติ 70% ก็จะได้ผล แต่สำหรับหลักสูตรนี้มีภาคทฤษฎีมากกว่าปฏิบัติ เหตุผลก็เพราะภาคปฏิบัติต้องใช้เจ้าหน้าที่เป็นจำนวนมากค่าใช้จ่ายก็จะสูง จึงถือว่าตอบวัตถุประสงค์ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น²⁷

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “สำหรับคนอื่นเขาตอบสนองวัตถุประสงค์ได้ดีมาก แต่สำหรับตนเองในช่วยที่เข้าอบรมมีงานหลายด้านเข้ามาให้รับผิดชอบ ทำให้ขาดความเต็มใจเวลาเข้าอบรม”²⁸

ปัญหาในการเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

ปัญหาส่วนใหญ่ในการเข้าอบรมเป็นเรื่องของงานที่ต้องรับผิดชอบเป็นประจำ กับเวลาในการเข้าอบรม เนื่องจากงานประจำมีอยู่มากทำให้เกิดปัญหาในการเข้าอบรมและอีกประการก็เป็นเรื่องของ อุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เข้าอบรม

โดยพระพัฒนัลลภณฺญ์ จีรวฑฺโฒ ให้สัมภาษณ์ว่า “เท่าที่เห็นก็เป็นเรื่องของหน้าที่การทำงานที่มีอยู่เดิมก่อนเข้าอบรม คือ ถ้าเป็นพระผู้ใหญ่ที่มีพรรษามากมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบจากทางวัดอยู่มากก็จะเกิดปัญหาเนื่องจากต้องมาอบรมตลอด 15 วัน แต่สำหรับพระที่ยังอยู่ในวัยศึกษา ก็ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร”²⁹

²⁷ สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

²⁸ สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

²⁹ สัมภาษณ์ พระพัฒนัลลภณฺญ์ จีรวฑฺโฒ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

สำหรับพระมหาตวัน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า “ปัญหาก็จะเป็นเรื่อง การอบรมต้องให้ความเอาใจใส่ เพราะต้องใช้เวลา และหลักสูตรก็จัด 15 วันเต็ม หากพระรูปใดมีภาระอื่นมากก็อาจทำให้ได้ความรู้จากการอบรมไม่เต็มที่”³⁰

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า “ปัญญาในเบื้องต้นเรื่องของเวลาที่จำกัด เรื่องของอุปกรณ์ที่จะลงสู่ภาคปฏิบัติ และผู้ควบคุมหรือพี่เลี้ยงที่จะคอยดูแลก็มีจำกัด เวลาที่จะลงปฏิบัติก็จะมีปัญหา สำหรับบางคนที่มีพื้นฐาน หรืออยู่กับเครื่องอยู่กับอุปกรณ์ เมื่อได้มาอบรม ก็พอที่จะจับทางได้มากขึ้น”³¹

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “เป็นเรื่องของงานที่ต้องรับผิดชอบ กับเวลาในการเข้าอบรมเพราะต้องเข้าอบรม 15 วันเต็ม แม้ว่าจะมีโอกาสได้เข้าอบรมแต่งานที่ต้องดูแลบางอย่างก็หยุดไม่ได้เพราะไม่มีใครมาทำแทน จึงเป็นปัญหาต่อการไปอบรม”³²

ส่วนที่ 4

การใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียงในการเผยแพร่ธรรมะ ของพระสงฆ์ผ่านการ

อบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

ประโยชน์จากการอบรมสามารถนำมาช่วยในการเผยแผ่ธรรมะได้มากไม่ว่าจะเป็นเรื่องการใช้เสียง การกำหนดรูปแบบการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับผู้ฟังและทำให้เกิดความมั่นใจในการเผยแผ่มากขึ้นด้วย โดยพระพัฒนฉัตรชัย จิรวฑฺฒโน ให้สัมภาษณ์ว่า “สำหรับประโยชน์จากการได้เข้าอบรม ก็เป็นเรื่องของการพูด การออกเสียง เพราะในหลักสูตรอบรมครั้งนี้จะจัดให้ผู้เข้าอบรม

³⁰สัมภาษณ์ พระมหาตวัน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

³¹สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

³²สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

ต้องสอบใบผู้ประกาศ จากทางกรมประชาสัมพันธ์ด้วย ทำให้ต้องฝึก การอ่านการออกเสียงให้ถูกต้อง ชัดเจน โดยเฉพาะการ ควบกล้ำ ตัว “ร” และ “ล”³³

สำหรับพระมหาตวัน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า “ได้รับประโยชน์ในเรื่องการใช้เสียง การฝึกการพูดให้ชัดเจน และก็ได้รู้ถึงวิธีการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดรายการสด ทำให้ น่าสนใจ”³⁴

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า “การอบรมทำให้เกิดความมั่นใจ มากขึ้นในเรื่องหลักการและทฤษฎีในด้านเผยแผ่ธรรมะทางสื่อวิทยุกระจายเสียง ทำให้เข้าใจ หลักการทำงานด้านวิทยุกระจายเสียงถูกต้องมากขึ้นกว่าเดิมจากที่เคยลองผิดลองถูก”³⁵

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “ประโยชน์ที่ได้จากการอบรมในครั้งนี้ ทำให้ได้รู้จักรูปแบบรายการ และการนำเสนอรายการธรรมะ ให้ทันสมัย และเป็นมาตรฐานมากขึ้น”³⁶

โอกาสของพระสงฆ์ในการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะ

โอกาสในการสื่อวิทยุกระจายเสียงในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีอยู่มากแต่ ช่วงเวลาที่มีอยู่นั้นยังไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้ฟัง หรือบางครั้งก็มีข้อจำกัดในการเข้าถึง เช่น สำหรับ พระที่มีชื่อเสียงอยู่แล้วย่อมมีโอกาสในการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ ได้ง่ายกว่าพระนักเผยแผ่หน้าใหม่ ซึ่ง ความเป็นมือใหม่นั้นก็อาจส่งผลต่อการไม่สามารถหยิบฉวยโอกาสที่มีอยู่มาทำงานเผยแผ่ตามที่ ตนเองตั้งใจไว้ได้ โดยพระพัฒนจลฺลภณฺญ จีรวฑฺโฒ ให้สัมภาษณ์ว่า

แม้ว่าสื่อวิทยุกระจายเสียงจะมีช่องทางอยู่มากในการเผยแผ่ แต่เรื่องของเวลาความ เหมาะสม และอีกประการโดยมากพระที่จะเผยแผ่ผ่านสื่อได้ก็ต้องเป็นพระที่มี

³³ สัมภาษณ์ พระพัฒนจลฺลภณฺญ จีรวฑฺโฒ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

³⁴ สัมภาษณ์ พระมหาตวัน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

³⁵ สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหาร สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

³⁶ สัมภาษณ์พระมหาพิชิต ฐิริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

ชื่อเสียง หรือไม่มีก็ต้องมีผู้สนับสนุนในเรื่องของปัจจัยเพื่อผลิตรายการ โอกาสที่พระใหม่ ๆ ที่ยังไม่มีชื่อเสียง ไม่มีประสบการณ์นั้นถือว่ายังมีโอกาสน้อยมาก แม้ว่าจะมีวิทยุชุมชนเกิดขึ้นแต่ก็มักมีการแบ่งเป็นกลุ่มเป็นสาย หากไม่ได้อยู่ในกลุ่มในสายเดียวกันก็ไม่มีโอกาสเข้าไปร่วมงานกัน³⁷

สำหรับพระมหาต่วน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า

ปัจจุบันโอกาสในการใช้สื่อมีมากขึ้น เพราะมีทั้งคลื่นวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ ที่ให้กับทางพระได้ใช้เผยแพร่และยังมีคลื่นวิทยุพระพุทธศาสนาซึ่งมีอยู่ทั่วทั้งประเทศในแต่ละพื้นที่ แต่ปัญหามันอยู่ที่ว่าพระที่พร้อมจะเข้ามาใช้โอกาสนั้นมีอยู่ หรือจะเรียกว่าพระที่จะรู้จักฉายโอกาสจากสื่อที่มีอยู่นั้นมีอยู่น้อย คือ สื่อเขามีเวลาให้แต่ไม่มีพระเข้าไปทำก็มี หรือไปทำแล้วแต่ไม่ประสบความสำเร็จก็มี³⁸

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า

โอกาสในปัจจุบันถือว่ามีมาก แต่จะต้องดูว่าสำนัก หรือสิ่งแวดล้อมเอื้อหรือไม่ คนที่เป็นนักพูดนี้ต้องยอมรับว่าได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม เช่น ครูบารอจารย์ ที่จะถ่ายทอดประสบการณ์ ชี้นำโอกาสให้กับลูกศิษย์ โอกาสจึงถือว่ามีมากแต่พระสงฆ์ยังถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ฉวยโอกาสยังเป็นผู้ที่ทิ้งโอกาสอยู่ คือ ต้องไม่ทิ้งโอกาสในการฝึกฝน เช่น เมื่อมีการเทศน์ที่ศาลาวัด ก็จะฝึกเทศน์ในวัด และก็จะเริ่มไปบรรยายไปเทศน์ข้างนอกและเมื่อสื่อทีวีเข้าไปก็จะคล้อย ไม่เงินไม่ตกใจอย่างนี้เป็นต้น³⁹

สำหรับพระมหาพิชิต ภูริปัญโญ ให้สัมภาษณ์ว่า

โอกาสที่พระสงฆ์จะเข้าถึงสื่อวิทยุในปัจจุบัน ทำได้ง่ายเพราะมีทั้งวิทยุของรัฐและวิทยุชุมชนที่มีความต้องการให้พระสงฆ์ช่วยบรรยายธรรมให้กับทางสถานี อย่างเช่น วัดเทพนารี ก็มีวิทยุชุมชนของห้างตั้งฮั่วเส็ง สาขาธนบุรี มาติดต่อกับท่านเจ้าอาวาสของให้จัดส่งพระสงฆ์ไปบรรยายธรรมผ่านทางสถานีวิทยุชุมชนที่ห้างตั้งฮั่วเส็ง

³⁷ สัมภาษณ์ พระพัฒนฉัตรชัย จีรวฑฺโฒ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝ่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

³⁸ สัมภาษณ์ พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

³⁹ สัมภาษณ์พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

สำหรับทางลือที่ตัวเอง ก็มีช่วงเวลาที่สถานีจัดให้แต่จะดึกไปหน่อยเช่น ดิหนึ่ง ไปแล้ว ก็ถือว่าเป็นปัญหาในการบรรยายธรรม เพราะดึกไปเดินทางไม่สะดวก⁴⁰

ปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะ

การเผยแผ่ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียงเป็นงานที่ต้องรับผิดชอบร่วมกันหลายฝ่าย ไม่เหมือนกับการเทศนาภายในวัดหรือในสถานที่เฉพาะ ดังนั้นพระสงฆ์ต้องมีข้อมูล มีการเตรียมตัวที่ดี แต่โดยส่วนใหญ่ พระสงฆ์ต้องดำเนินการแต่เพียงผู้เดียว ไม่มีทีมงานสนับสนุน บุคคลกรส่วนมากยังขาดจิตสำนึกในงานเผยแผ่ธรรมะมองเป็นเรื่องของใครของมัน เมื่อไม่ได้ใส่ใจกับงานเผยแผ่ความชำนาญและประสบการณ์ก็น้อยตามไปด้วยทำให้เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้สื่อวิทยุในการเผยแผ่ธรรมะโดยรวม

โดยพระพัฒนัลลภณณ์ จิรวฑุโธ ให้สัมภาษณ์ว่า

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่ธรรมะ จะเป็นเรื่องของแหล่งข้อมูล ไม่มีไว้ให้สืบค้น หากพระไม่มีแหล่งข้อมูลความรู้ การเผยแผ่ก็ทำได้ยาก อุปกรณ์อินเทอร์เน็ต หรืออะไรต่าง ๆ บางวัดก็ไม่ได้มีให้กับพระสงฆ์ได้ใช้ รายการธรรมะส่วนใหญ่พระต้องทำเองทุกขั้นตอน ไม่ได้มีทีมงานมาช่วย ทำให้คุณภาพงานออกมาสู้รายการของฆราวาสไม่ได้ เพราะเขาทำกันเป็นทีม แม้ว่าพระสงฆ์จะเก่งแค่ไหนแต่ถ้าต้องทำงานทุกขั้นตอนผู้เดียวย่อมทำให้ประสิทธิภาพลดลงได้ สำหรับปัญหาและอุปสรรคต่อการใช้สื่อวิทยุ ก็เป็นเรื่องค่าใช้จ่ายที่ต้องมีให้กับสถานีวิทยุ หรือแม้ว่าปัจจุบันจะมีสื่อวิทยุชุมชนเข้ามาสนับสนุนงานเผยแผ่แต่บางครั้งการเดินทางไปจัดรายการก็เป็นปัญหา สำหรับวัดที่มีวิทยุชุมชนเป็นของตนเองบางครั้งก็มีปัญหาเรื่องบุคคลกร ยังไม่มีความชำนาญ⁴¹

สำหรับพระมหาชวน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า

เรื่องของจิตสำนึก หรือการเอาใจใส่ต่องานเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ พระต้องให้ความสำคัญ ถือเป็นหน้าที่ไม่ใช่ว่าไม่สนใจ พระที่มีความรู้หากไม่ใส่ใจเผยแผ่ ก็คือ

⁴⁰สัมภาษณ์ พระมหาพิจิต ฐุริปญฺโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

⁴¹สัมภาษณ์ พระพัฒนัลลภณณ์ จิรวฑุโธ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

ปัญหา พระที่อยากเผยแผ่บางที่ก็ยังขาดความรู้ คือยังไม่พร้อมก็เป็นปัญหา และส่วนใหญ่เวลาที่มีให้จัดรายการก็จะเป็นช่วงศึก ทำให้พระสงฆ์ก็ไม่สะดวกในการเดินทางมาจัดรายการ จึงต้องอาศัยความเสียสละเป็นสำคัญ⁴²

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า “ข้อเสีย(ปัญหา)ที่มี ไม่ใช่ข้อเสียของคนใดคนหนึ่งแต่เป็นข้อเสียของระบบการศึกษาโดยรวม คือ เราก่อนข้างที่จะพูดถึงแต่ทฤษฎีมากเกินไป ปฏิบัติน้อย ก็เรียกว่ามีแต่นักวิชาเกิน พูดอะไรก็เกิน”⁴³

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริบุญญ ให้สัมภาษณ์ว่า

เรื่องการเดินทางและเวลาในการบรรยายธรรมที่ได้กล่าวมาแล้ว ก็ถือว่าเป็นปัญหา แต่คิดว่าปัญหาที่สำคัญต่อการเผยแผ่ธรรมะ น่าจะเป็นที่พระสงฆ์ขาดความชำนาญในการพูด หรือเผยแผ่ธรรม คือ ถ้าไม่ได้พูดบ่อย ๆ ก็จะทำให้ติดขัด เวลาที่ต้องไปเทศน์หรือบรรยายก็จะมีเรื่องหรือ ไม่สามารถจะหาหัวข้อที่น่าสนใจนำมาพูดได้ อุปสรรคอีกประการก็คือค่าใช้จ่าย เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพราะรายการบางครั้งต้องไปออกอากาศตอนดึกยังเป็นรายการทีวี ดิหนึ่งดิสอง ถ้าไม่ดึกเกินไปก็เช้าเกินไป⁴⁴

ส่วนที่ 5

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

เนื้อหาในการบรรยายที่ควรเพิ่มเติมหรือปรับปรุง

เนื้อหาในภาคปฏิบัติยังมีน้อยไปควรเพิ่มเติมให้เหมาะสมกับภาคทฤษฎีเพราะจะช่วยให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจและจดจำได้มากขึ้น โดยพระพัฒนญาณลักษณะ จิรวฑูโธ ให้สัมภาษณ์ว่า “เนื้อหาในการปฏิบัติมีน้อย โอกาสที่จะให้ปฏิบัติให้ฝึกทำก็เป็นช่วงสั้น อย่างการเขียน สกripsi

⁴²สัมภาษณ์พระมหาต่วน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

⁴³สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

⁴⁴สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริบุญญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

(scrip) การใช้อุปกรณ์ หรือโปรแกรมทางคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับงานวิทยุก็ถือว่ายังมีให้ปฏิบัติได้น้อย”⁴⁵

สำหรับพระมหาตวัน สิริธมฺโม ให้สัมภาษณ์ว่า “ในเรื่องของภาคปฏิบัติต้องถือว่ามีน้อย เพราะว่าข้อจำกัดหลายอย่างต้องอาศัยผู้ที่อบรมรู้จักนำมาพัฒนาเองด้วย”⁴⁶

สำหรับพระมหาบุญเกิด กตเวที ให้สัมภาษณ์ว่า “การอบรมมีภาคปฏิบัติน้อยไป จึงต้องจัดให้ผู้เข้าอบรมไปทดสอบทดลองกับของจริง”⁴⁷

สำหรับพระมหาพิชิต ฐิริปัญโญ ให้สัมภาษณ์ว่า “น่าจะอยู่ที่เวลา กับรูปแบบ และการนำเสนอ ให้ทันสมัย ควรให้มีการปฏิบัติมากขึ้นตรงนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในโครงการ”⁴⁸

การสำรวจข้อมูลโดยแบบสอบถาม

จากการสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามผู้เข้าอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง โดยให้กลุ่มตัวอย่างตอบคำถาม เกี่ยวกับการทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้กับพุทธศาสนิกชน โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างรวม 230 รูป ซึ่งเนื้อหาแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้พุทธศาสนิกชน
3. การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะให้พุทธศาสนิกชน
4. การใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแผ่ธรรมะ
5. ข้อเสนอแนะ

⁴⁵ สัมภาษณ์ พระพัฒนฉลัภณ จีรวฑูโธ, ครูสอนธรรมะ วัดปากน้ำฝั่งใต้, 7 มีนาคม 2550.

⁴⁶ สัมภาษณ์ พระมหาตวัน สิริธมฺโม, รองผู้อำนวยการฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 7 มีนาคม 2550.

⁴⁷ สัมภาษณ์ พระมหาบุญเกิด กตเวที, หัวหน้าฝ่ายวางแผนและพัฒนาสำนักงานบริหารสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, 27 เมษายน 2550.

⁴⁸ สัมภาษณ์ พระมหาพิชิต ฐิริปัญโญ, เจ้าหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 27 เมษายน 2550.

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นส่วนลักษณะทางประชากรศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พรรษาที่บวช ระดับการศึกษาภาคปริยญธรรม ระดับการศึกษาภาคธรรมศึกษา และระดับการศึกษาทางโลก โดยนำเสนอข้อมูลเป็นจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 4.1
แสดงพรรษาที่บวช ก่อนช่วงเวลาเข้ารับการอบรม

พรรษาที่บวช ก่อนช่วงเวลาเข้ารับการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่า 1 พรรษา	9	(3.90)
1-3 พรรษา	26	(11.30)
4-6 พรรษา	29	(12.60)
7-9 พรรษา	47	(20.50)
มากกว่า 9 พรรษา	119	(51.70)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.1 ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์ก่อนช่วงเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ บวชมาแล้ว มากกว่า 9 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 51.70 รองลงมา บวชมาแล้ว 7-9 พรรษา คิดเป็นร้อยละ 20.50

ตารางที่ 4.2

แสดงระดับการศึกษาภาคปริยธรรม ก่อนช่วงเวลาที่เข้ารับการอบรม

ระดับการศึกษาภาคปริยธรรม ก่อนช่วงเวลาที่เข้ารับการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
ปริยธรรม 1-3	92	(40.00)
ปริยธรรม 4-6	45	(19.50)
ปริยธรรม 7-9	28	(12.20)
ไม่ได้ศึกษา	65	(28.30)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.2 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ก่อนช่วงเข้ารับการอบรมหลักสูตร นักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ ศึกษาภาคปริยธรรม ปริยธรรม 1-3 คิดเป็น ร้อยละ 40.0 รองลงมา มีพระสงฆ์ที่ไม่ได้ศึกษาภาคปริยธรรม คิดเป็น ร้อยละ 28.3

ตารางที่ 4.3

แสดงระดับการศึกษาภาคธรรมศึกษา ก่อนช่วงเวลาที่เข้ารับการอบรม

ระดับการศึกษาภาคธรรมศึกษา ก่อนช่วงเวลาที่เข้ารับการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
ธรรมศึกษาชั้นตรี	8	(3.50)
ธรรมศึกษาชั้นโท	17	(7.40)
ธรรมศึกษาชั้นเอก	174	(75.60)
ไม่ได้ศึกษา	31	(13.50)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.3 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ก่อนช่วงเข้ารับการอบรมหลักสูตร นักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ ศึกษาภาคธรรมศึกษา ในระดับธรรมศึกษา ชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ 75.60 มีพระสงฆ์ที่ไม่ได้ศึกษาภาคธรรมศึกษา ร้อยละ 13.50

ตารางที่ 4.4
แสดงระดับการศึกษาทางโลก ก่อนช่วงเวลาเข้ารับการอบรม

ระดับการศึกษาทางโลก ก่อนช่วงเวลาเข้ารับการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับประถมศึกษาหรือน้อยกว่า	25	(10.90)
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น	43	(18.70)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย	24	(10.40)
ระดับปริญญาตรี	76	(33.00)
ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี	62	(27.00)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.4 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ก่อนช่วงเข้ารับการอบรมหลักสูตร
นักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 33.00
รองลงมาศึกษาในระดับสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 27.00

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้พุทธศาสนิกชน

ตารางที่ 4.5

แสดงความสำคัญของการเผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน

ความสำคัญของการเผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรม ให้แก่พุทธศาสนิกชน	จำนวน	ร้อยละ
- มีความสำคัญมาก ถือเป็นหน้าที่หลัก เพราะช่วยให้คนในสังคมเกิด ความสงบร่มเย็น (พันทุกข์)	220	(95.70)
- มีความสำคัญมาก เพราะจะทำให้ญาติโยมเกิดศรัทธา ร่วมกัน บริจาคทรัพย์เพื่อบำรุงพุทธศาสนา	1	(0.40)
- มีความสำคัญพอสมควรถ้ามีเวลาเหลือจากภารกิจประจำวัน ก็ควร หาโอกาสเผยแผ่ธรรมะ	9	(3.90)
- มีความสำคัญไม่มาก เพราะต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น งานด้าน วิชาการ งานบริหารวัด เป็นต้น	-	-
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.5 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า การเผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน มีความสำคัญมาก ถือเป็นหน้าที่หลัก เพราะช่วยให้คนในสังคมเกิดความสงบร่มเย็น (พันทุกข์) คิดเป็นร้อยละ 95.70 ไม่มีพระสงฆ์รูปใดเลยที่มีความเห็นว่า การเผยแผ่ธรรมะเพื่ออบรมบ่มเพาะศีลธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชน มีความสำคัญไม่มาก เพราะต้องทำหน้าที่หลายอย่าง เช่น งานด้านวิชาการ งานบริหารวัด เป็นต้น

ตารางที่ 4.6

แสดงการใช้เวลาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมภายในหนึ่งสัปดาห์

การใช้เวลาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมภายในหนึ่งสัปดาห์	จำนวน	ร้อยละ
ทุกวัน	81	(35.20)
5-6 วันในหนึ่งสัปดาห์	18	(7.80)
3-4 วันในหนึ่งสัปดาห์	80	(34.80)
1-2 วันในหนึ่งสัปดาห์	51	(22.20)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.6 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ พระสงฆ์จะใช้เวลาในการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรม ทุกวัน หรือ 3-4 วัน ภายในหนึ่งสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 35.20 และ 34.80 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7

แสดงวิธีการเผยแพร่ธรรมที่ใช้เป็นประจำ

วิธีการเผยแพร่ธรรมที่ใช้เป็นประจำ	จำนวน	ร้อยละ
เขียนหรือพิมพ์เพื่อเผยแพร่ธรรมะ	6	(2.60)
โดยวิธีการ สันทนาธรรม (พูดคุย)	80	(34.80)
เทศน์บรรยายธรรม	127	(55.20)
ตอบปัญหา สลายความทุกข์	4	(1.70)
อื่น ๆ	13	(5.70)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.7 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ พระสงฆ์จะใช้การเผยแพร่ธรรมโดยการเทศน์บรรยายธรรม คิดเป็นร้อยละ 55.20 รองลงมา จะใช้วิธีการ สันทนาธรรม (พูดคุย) คิดเป็นร้อยละ 34.80

ตารางที่ 4.8
แสดงเนื้อหาธรรมะที่มุ่งเน้นในการเผยแผ่

เนื้อหาธรรมะที่มุ่งเน้นในการเผยแผ่	จำนวน	ร้อยละ
เน้นหัวข้อธรรม ตามพระไตรปิฎก	74	(32.20)
เน้นเรื่องอภินิหาร นิทานธรรม	18	(7.80)
เน้นเนื้อหาเพื่อการบอกบุญบำรุงศาสนา	16	(7.00)
เน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในสังคม	119	(51.70)
อื่น ๆ	3	(1.30)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.8 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของคนในสังคมในการเผยแผ่ธรรมะ คิดเป็นร้อยละ 51.70 รองลงมา มุ่งเน้นหัวข้อธรรม ตามพระไตรปิฎกในการเผยแผ่ธรรมะ คิดเป็น ร้อยละ 32.20

ตารางที่ 4.9
แสดงปัญหาในการเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน

ปัญหาในการเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน	จำนวน	ร้อยละ
- ความรู้เรื่องหลักธรรมะของพระสงฆ์มีไม่มากพอที่จะนำไปเผยแพร่ได้	53	(23.04)
- พระสงฆ์ที่มีความรู้ในเรื่องหลักธรรมะดีพอแต่ขาดทักษะและลีลาในการเผยแพร่ที่น่าสนใจ	106	(46.09)
- โอกาสและช่องทางในการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมีน้อยมาก	42	(18.26)
- ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานทางธรรมะ แม้ได้ฟังธรรมที่ดีก็ยังไม่เข้าใจและไม่สนใจ	25	(10.87)
- อื่น ๆ	4	(1.74)
รวม	230	(100.0)

จากตาราง 4.9 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง พบปัญหาในการเผยแพร่ธรรมะของพระสงฆ์ยุคปัจจุบัน คือ พระสงฆ์ที่มีความรู้ในเรื่องหลักธรรมะดีพอแต่ขาดทักษะและลีลาในการเผยแพร่ที่น่าสนใจ คิดเป็น ร้อยละ 46.09 ปัญหาที่พบบรองลงมา คือ ความรู้เรื่องหลักธรรมะของพระสงฆ์มีไม่มากพอ ที่จะนำไปเผยแพร่ได้ คิดเป็นร้อยละ 23.04 และโอกาสและช่องทางในการสื่อสารระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนมีน้อยมาก คิดเป็นร้อยละ 18.26

ส่วนที่ 3 การได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ธรรมะให้
พุทธศาสนิกชน

ตารางที่ 4.10
แสดงระดับการได้รับความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียง
เพื่อเผยแพร่ธรรมะให้พุทธศาสนิกชน

หน่วย : จำนวนพระสงฆ์ (ร้อยละ)

หัวข้อการบรรยาย	การได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม					Mean	S.D.	ระดับการได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
1. หลักการใช้ภาษาไทยทางวิทยุกระจายเสียง	- -	2 (.9)	42 (18.3)	77 (33.5)	109 (47.4)	4.27	.79	มาก
2. แนวคิดในการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียง	- -	20 (8.7)	106 (46.1)	91 (39.6)	13 (5.7)	3.42	.73	ปานกลาง
3. การผลิตรายการนิตยสารทางอากาศ	- -	10 (4.3)	97 (42.2)	108 (47.0)	15 (6.5)	3.56	.68	มาก
4. การเขียนบทความวิทยุกระจายเสียง	- -	18 (7.8)	81 (35.2)	119 (51.7)	12 (5.2)	3.54	.71	มาก
5. สื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อการประชาสัมพันธ์	1 (.4)	3 (1.3)	75 (32.6)	125 (54.3)	26 (11.3)	3.75	.68	มาก
6. เทคนิคการจัดรายการสด	1 (.4)	15 (6.5)	76 (33.0)	111 (48.3)	27 (11.7)	3.64	.79	มาก
7. หลักการพูดเพื่อการประชาสัมพันธ์	- -	3 (1.3)	46 (20.0)	152 (66.1)	29 (12.6)	3.90	.61	มาก
8. การปรับปรุงเสียง	- -	1 (.4)	25 (10.9)	84 (36.5)	120 (52.2)	4.40	.70	มาก
9. พระราชบัญญัติวิทยุและโทรทัศน์	2 (.9)	57 (24.8)	108 (47.0)	56 (24.3)	7 (3.0)	3.04	.81	ปานกลาง
10. การพูด การออกเสียงและการอ่านข่าวทางวิทยุฯ	- -	3 (1.3)	26 (11.3)	64 (27.8)	137 (59.6)	4.46	.74	มาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

หน่วย : จำนวนพระสงฆ์ (ร้อยละ)

หัวข้อการบรรยาย	การได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม					Mean	S.D.	ระดับการได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิม
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด			
11. คุณธรรมและจรรยาบรรณนักจัดรายการวิทยุ	- (-)	3 (1.3)	53 (23.0)	147 (63.9)	27 (11.7)	3.86	.62	มาก
12. การเขียนข่าวทางวิทยุกระจายเสียง	5 (2.2)	15 (6.5)	64 (27.8)	120 (52.2)	26 (11.3)	3.64	.85	มาก
13. การผลิตรายการสาระละครธรรมะ	5 (2.2)	14 (6.1)	55 (23.9)	107 (46.5)	49 (21.3)	3.79	.92	มาก
14. การถ่ายทอดรายการนอกสถานที่	6 (2.6)	24 (10.4)	74 (32.2)	100 (43.5)	26 (11.3)	3.50	.92	มาก
15. เทคนิคการบรรยายธรรมให้น่าสนใจ	2 (.9)	6 (2.6)	53 (23.0)	137 (59.6)	32 (13.9)	3.83	.73	มาก
16. เทคนิคการเป็นพิธีกรและดำเนินรายการ	1 (.4)	2 (.9)	48 (20.9)	137 (59.6)	42 (18.3)	3.94	.68	มาก
17. การนำเสนอพระไตรปิฎกทางวิทยุกระจายเสียง	- (-)	7 (3.0)	61 (26.5)	141 (61.3)	21 (9.1)	3.77	.65	มาก
18. เทคนิคการสนทนาธรรมทางวิทยุกระจายเสียง	- (-)	8 (3.5)	56 (24.3)	131 (57.0)	35 (15.2)	3.84	.71	มาก
19. การพูดจูงใจ	- (-)	2 (.9)	47 (20.4)	142 (61.7)	39 (17.0)	3.95	.64	มาก
20. พุทธวิธีการสื่อสารธรรมะ	1 (.4)	7 (3.0)	74 (32.2)	123 (53.5)	25 (10.9)	3.71	.71	มาก
21. เทคนิคการจัดและการผลิตรายการวิทยุแบบดิจิทัล	6 (2.6)	27 (11.7)	99 (43.0)	90 (39.1)	8 (3.5)	3.29	.82	ปานกลาง
22. หลักกฎหมายที่ควรทราบในงานสื่อสารมวลชน	1 (.4)	65 (28.3)	119 (51.7)	39 (17.0)	6 (2.6)	2.93	.76	ปานกลาง
ภาพรวม						3.73	.44	มาก

จากตาราง 4.10 ชี้ให้เห็นว่า ในภาพรวมของหัวข้อการบรรยาย พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรม หลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากเดิมมาก ค่าเฉลี่ย 3.73 เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้ว พบว่า หัวข้อการบรรยายที่พระสงฆ์ได้รับความรู้เพิ่มจากเดิมมากที่สุด คือ หัวข้อการพูด การออกเสียงและการอ่านข่าวทางวิทยุกระจายเสียง ค่าเฉลี่ย 4.46 โดยได้รับความรู้เพิ่มในระดับมาก ได้รับความรู้เพิ่มจากเดิมรองลงมา คือ การปรับปรุงเสียง และ หลักการใช้ภาษาไทยทางวิทยุกระจายเสียง ค่าเฉลี่ย 4.40 และ 4.27 ตามลำดับ โดยได้รับความรู้เพิ่มในระดับมาก ในขณะที่หัวข้อการบรรยาย หลักกฎหมายที่พระสงฆ์ควรทราบในงานสื่อสารมวลชน เป็นหัวข้อที่พระสงฆ์ได้รับความรู้เพิ่มจากเดมน้อยที่สุด ค่าเฉลี่ย 2.93 โดยได้รับความรู้เพิ่มจากเดิมในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.11

แสดงเหตุผลสำคัญที่ผู้สมัครเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่
รายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

เหตุผลสำคัญที่ผู้สมัครเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่รายการ ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง	จำนวน	ร้อยละ
- เข้าอบรมเพื่อหวังสอบบัตรรับรองผู้ประกาศของกรม ประชาสัมพันธ์ให้ผ่าน	14	(6.10)
- ต้องการหาความรู้ ด้านสื่อวิทยุกระจายเสียง เพื่อเป็นช่องทาง ประกอบอาชีพหลังลาสิกขาแล้ว	9	(3.90)
- ต้องการหาความรู้เพิ่มเติมให้กับตนเอง แต่ยังไม่ได้คิดถึงการ ใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียง	15	(6.50)
- ต้องการหาความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุ กระจายเสียง เป็นเครื่องมือเผยแผ่ธรรมะ	192	(83.50)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.11 ผลการศึกษา พบว่า เหตุผลสำคัญที่ผู้สมัครเข้ารับการอบรมหลักสูตร
นักเผยแผ่รายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง คือ ต้องการหาความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์จากสื่อ
วิทยุกระจายเสียง เป็นเครื่องมือเผยแผ่ธรรมะ คิดเป็นร้อยละ 83.5

ตารางที่ 4.12
แสดงปัญหาสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง

ปัญหาสำคัญในการเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีความชำนาญในการจัดและผลิตรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง	59	(25.70)
- ไม่มีช่องทางที่จะเข้าถึง สื่อวิทยุกระจายเสียง	17	(7.40)
- มีค่าใช้จ่ายมากในการซื้อเวลาจากสถานี หรือจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน	81	(35.20)
- ไม่สะดวกในการเดินทางไปจัดรายการที่สถานี	17	(7.40)
- ขาดบุคลากรที่จะช่วยงานด้านวิทยุกระจายเสียง	56	(24.30)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.12 ผลการศึกษา พบว่า ปัญหาที่สำคัญในการเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ คือ มีค่าใช้จ่ายมากในการซื้อเวลาจากสถานี หรือจัดตั้งสถานีวิทยุชุมชน คิดเป็นร้อยละ 35.20 ปัญหาที่พบบรองลงมา คือ ไม่มีความชำนาญในการจัดและผลิตรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง คิดเป็นร้อยละ 25.70

ส่วนที่ 4 การใช้ประโยชน์จากสื่อวิทยุกระจายเสียงเพื่อเผยแพร่ธรรมะ

ตารางที่ 4.13

แสดงการนำความรู้จากการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะ
ทางวิทยุกระจายเสียงมาใช้ประโยชน์

การนำความรู้จากการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทาง วิทยุกระจายเสียงมาใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
- นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการสอบใบรับรองผู้ประกาศ	24	(10.40)
- นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ แต่ไม่เคยเผยแผ่ผ่านสื่อ วิทยุกระจายเสียง	35	(15.20)
- นำความรู้ที่ได้มาใช้เผยแผ่ธรรมะผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง	151	(65.70)
- ยังไม่มีโอกาสนำความรู้ที่ได้มาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร	16	(7.00)
- อื่น ๆ	4	(1.70)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.13 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ นำความรู้จากการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียงมาใช้ประโยชน์ โดยการนำความรู้ที่ได้มาใช้เผยแผ่ธรรมะผ่านทางสื่อวิทยุกระจายเสียง คิดเป็นร้อยละ 65.70 รองลงมา คือ นำความรู้ที่ได้มาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ แต่ไม่เคยเผยแผ่ผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง คิดเป็นร้อยละ 15.20

ตารางที่ 4.14

แสดงการมีส่วนช่วยในงานเผยแพร่ธรรมชาติของความรู้ที่ได้รับการอบรม

การมีส่วนช่วยในงานเผยแพร่ธรรมชาติของความรู้ที่ได้รับการอบรม	จำนวน	ร้อยละ
- มีส่วนช่วยในเรื่องการออกเสียง และการใช้ภาษาเพื่อ เผยแพร่ธรรมชาติ	40	(17.40)
- มีส่วนช่วยในการเผยแพร่ธรรมชาติผ่านสื่อวิทยุ กระจายเสียงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	98	(42.60)
- มีส่วนช่วยนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ธรรมชาติผ่านสื่ออื่น ๆ ได้ด้วย	55	(23.90)
- มีส่วนช่วยให้รู้ทางด้านทฤษฎีแต่ยังไม่มีส่วนช่วยในการปฏิบัติเท่าที่ควร	19	(8.30)
- อื่น ๆ	18	(7.80)
รวม	230	(100.00)

จากตาราง 4.14 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแพร่นิเวศวิทยาทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ มีส่วนช่วยในงานเผยแพร่ธรรมชาติของความรู้ที่ได้รับการอบรม โดยการเผยแพร่ธรรมชาติผ่านสื่อวิทยุ กระจายเสียงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 42.60 รองลงมา คือ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแพร่ธรรมชาติผ่านสื่ออื่น ๆ ได้ด้วย คิดเป็นร้อยละ 23.90

ตารางที่ 4.15
แสดงหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยุกระจายเสียง

หน้าที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยุกระจายเสียง	จำนวน	ร้อยละ
- ไม่มีความเกี่ยวข้องกับงานด้านวิทยุกระจายเสียง	49	(13.70)
- ควบคุมอุปกรณ์และดูแลการออกอากาศรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง	58	(16.20)
- ทำหน้าที่บันทึก ตัดต่อ รายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง	50	(14.00)
- เป็นนักจัดรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง	121	(33.80)
- ทำหน้าที่บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือ วิทยุชุมชน	73	(20.40)
- อื่น ๆ	7	(2.00)
รวม	358	(100.00)

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตาราง 4.15 ผลการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ผู้ผ่านการอบรมหลักสูตรนักเผยแผ่ธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง ส่วนใหญ่ ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับงานวิทยุกระจายเสียง โดย เป็นนักจัดรายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง คิดเป็นร้อยละ 33.80 รองลงมา คือ ทำหน้าที่บริหารสถานีวิทยุกระจายเสียง หรือ วิทยุชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.40

ตารางที่ 4.16
แสดงการทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะผ่านสื่อต่าง ๆ ก่อนและหลังเข้ารับการอบรม

หน่วย : จำนวนพระสงฆ์ (ร้อยละ)

การทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะ	ก่อนเข้ารับการ อบรม	หลังเข้ารับการ อบรม	เพิ่มขึ้นหรือลดลง	
			เพิ่ม	ลด
- ยังไม่มีโอกาสทำหน้าที่หรือมีประสบการณ์ในการเผยแพร่ธรรมะ	39 (8.00)	9 (1.50)	-	30 (76.92)
- ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อบุคคล โดยการเทศน์ให้กับประชาชนที่เข้ามา ทำบุญหรือทำพิธีกรรมทางศาสนาภายในวัด	196 (40.20)	202 (33.70)	6 (3.06)	-
- ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อบุคคล โดยรับกิจนิมนต์ออกไปเทศน์ตามโรงเรียน สถาบัน หรือหน่วยงานต่าง ๆ	127 (26.10)	136 (22.70)	9 (7.08)	-
- ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ โดยเขียนบทความเผยแพร่ธรรมะทางสื่อสิ่งพิมพ์หรือจัดพิมพ์หนังสือธรรมะเพื่อเผยแพร่	26 (5.30)	40 (6.70)	14 (53.84)	-
- ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน โดยการบรรยายธรรมะผ่านรายการทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน	73 (15.00)	162 (27.00)	89 (121.91)	-
- ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อวิทยุโทรทัศน์ หรือเคเบิลทีวี โดยการบรรยายธรรมะผ่านรายการโทรทัศน์ หรือเคเบิลทีวี	14 (2.90)	17 (2.80)	3 (21.42)	-
- ทำหน้าที่เผยแพร่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการเผยแพร่ธรรมะ	12 (2.50)	33 (5.50)	21 (175.00)	-
รวม	487 (100.00)	599 (100.00)		

* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

จากตาราง 4.16 ผลการศึกษา การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อต่างๆ ก่อนและหลังเข้ารับการอบรมหลักสูตรเผยแผ่รายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง พบว่า ก่อนเข้ารับการอบรมหลักสูตรเผยแผ่รายการธรรมะทางวิทยุกระจายเสียง พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะด้วยการเผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อบุคคล โดยการเทศน์ให้กับประชาชนที่เข้ามา ทำบุญหรือทำพิธีกรรมทางศาสนาภายในวัด มากที่สุด คือมีจำนวน 196 รูป คิดเป็นร้อยละ 40.20 ขณะที่หลังเข้ารับการอบรมแล้ว พระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อบุคคล โดยการเทศน์ให้กับประชาชนที่เข้ามา ทำบุญหรือทำพิธีกรรมทางศาสนาภายในวัดเพิ่มขึ้นมีจำนวน 6 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 3.06

รองลงมา ก่อนเข้ารับการอบรมพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อบุคคล โดยรับกิจนิมนต์ออกไปเทศน์ตามโรงเรียน สถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีจำนวน 127 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 26.10 ขณะที่หลังเข้ารับการอบรมแล้วพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อบุคคล โดยรับกิจนิมนต์ออกไปเทศน์ตามโรงเรียน สถาบันหรือหน่วยงานต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้น 9 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 7.08 และ

พระสงฆ์ที่ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน โดยการบรรยายธรรมะผ่านรายการทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน มีจำนวน 73 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 15.00 ขณะที่หลังเข้ารับการอบรมแล้วพระสงฆ์ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน โดยการบรรยายธรรมะผ่านรายการทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน มีจำนวนเพิ่มขึ้น 89 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 121.91

สำหรับพระสงฆ์ที่ยังไม่มีโอกาสทำหน้าที่หรือมีประสบการณ์ในการเผยแผ่ธรรมะ ก่อนเข้ารับการอบรมมีจำนวน 39 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 8.00 ในขณะที่หลังเข้ารับการอบรมมีจำนวนลดลง 30 รูป หรือคิดเป็นร้อยละ 76.92

หลังจากพระสงฆ์ได้รับการอบรมตามหลักสูตรแล้วได้ทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่อวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน โดยการบรรยายธรรมะผ่านรายการทางวิทยุกระจายเสียงหรือวิทยุชุมชน เพิ่มขึ้นมากที่สุดคือมีจำนวนเพิ่มขึ้น 89 รูป รองลงมาคือ การทำหน้าที่เผยแผ่ธรรมะในลักษณะของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต โดยการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางในการเผยแผ่ธรรมะ คือมีจำนวนเพิ่มขึ้น 21 รูป